

LÄHEMAD ÜRITUSED

Neljapäeval, 5. aprillil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis (ESOM) on kohtumine **Karel Tammjärvega**. Oma kolmandatel taliolümpiamängudel PyeongChangis meie edukaim murdmaasuusataja jagab meenutusi oma sporditeelt ja muidugi muljeid olümpiaradadelt.

Teisipäeval, 17. aprillil kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on külaliseks suusaveteran, 15-kordne Eesti meister **Valeri Zelentsov**.

Neljapäeval, 3. mail kell 11.00 – Tartu Ülikooli Raamatukogus (Struwe tn) **ESAS üldkogu koosolek** (päevakorras ülevaade 2017. aasta tegemistest ja majandamisest ning põhipunktiks seltsi majandusaruande kinnitamine) ja ...

kell 12.00 järgneval koolituspäeval tutvutakse renoveeritava raamatukogu vastvalminud osaga ja võimalustega saada abi spordialasel uurimistööl.

Teisipäeval, 15. mail kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus on kuulajate ees kahtlemata huvitav esineja.

Neljapäeval, 1. juunil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval on spordimuuseumis kindlasti põnev külaline suvistelt spordialadelt.

Eelinfoks: aastakavas toodud suvekooli aega 4.-5. aug. on ESL suvemängude sattumise tõttu samale ajale muudetud – **suvekool toimub reedest, 27. juulist – laupäevani, 28. juulini Kääriku spordibaasis**. Kohtade piiratuse tõttu on mõttekas osalussoovist aegsasti märku anda. Täpsemalt järgmises Teatajas.

NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni **ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena**, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta saab Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

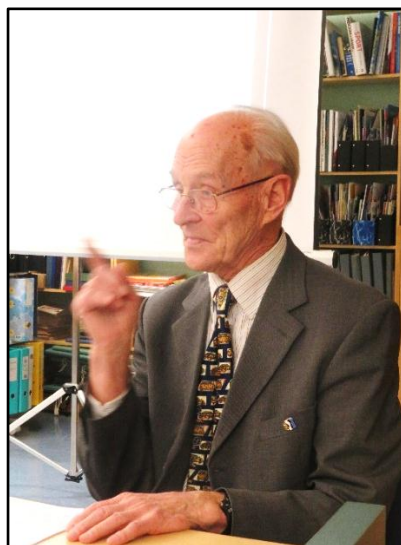
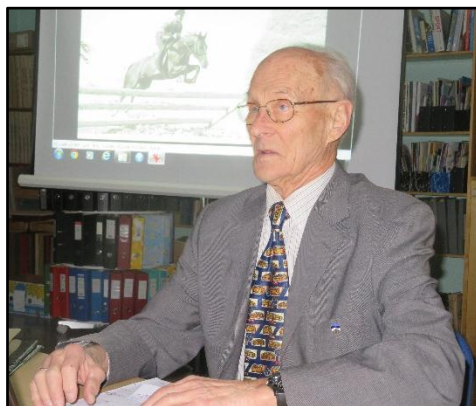
KROONIKA

OLÜMPIAMEDALIMEES HANNO SELG

Selle aasta esimene seltsipäev toimus harjumuspärase kolmapäeva asemel esimest korda uuel ajal – neljapäeval. Ka kellaaeg muutus – otsustati rahva soovil 17.00 asemel pöörduda tagasi suuremale osale sobinud aja, kella 12.00 juurde.

Niisiis neljapäeval, 4. jaanuaril kell 12.00 oli ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpia-muuseumis oli kuulajate ees moodsa viievõistluse olümpiahõbedamees Hanno Selg (*pildil*) rääkimas oma sporditeest ja huvitavamatest juhtumustest sellel pikal teel.

Olümpiamees meenutas oma koolipõlves jõudmist spordi juurde ja esimesi kokkupuuteid moodsa (siis kasutatud terminina – kaasaegse) viievõistlusega. Edu siis meil veel uudsel alal tuli üsna kiiresti ja nii ta selle raske spordiala juurde jäigi. Sellest viiest eriilmelisest alast kõige keerulisemaks pidas ta ratsutamist ja seda just seetõttu, et loosiga sattunud ratsuga ei pruukinud kohe ühist keelt leida ja kui sattus veel ka nõrgem hobune, siis ei aidanud ka ratsaniku osavus punkte päästa. Eks siis tuli teiste aladega katsuda asja parandada ja vahel see ka õnnestus. Kõige kindlamaks punktualaks kujunes tal laskmine, kuigi just laskmine vedas alt Rooma olümpiamängudel relva tõrke tõttu. Ise ta arvas, et talitas selles olukorras valedsti, püüdes ise viga parandada, andmata kohe sellest kohtunikele märku. Tagajärjeks võimaliku alavõidu asemel kuni 10 silma kaotus laskmata jäänud lasu tõttu. Kokkuvõttes oli muidugi ka kümnes koht tubli saavutus ja väikeseks lohutuseks meeskondlik hõbemedal.

Kuulajad raamatukogu lugemissaalis kuulamas Hanno Selja juttu

EESTI UJUMISE LUGU

Toivo Viilep

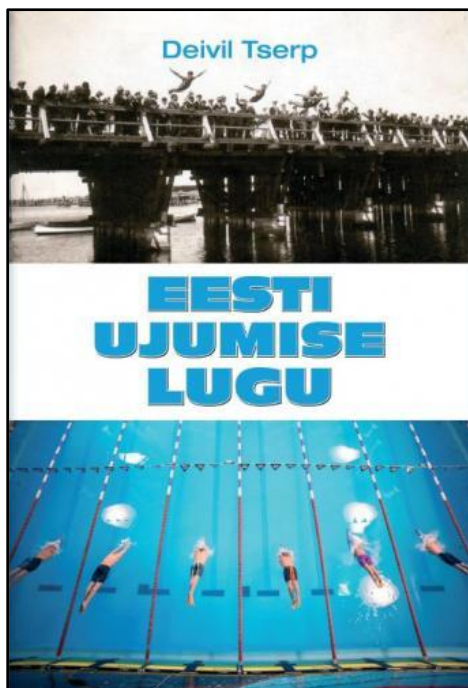
16. jaanuaril Tallinna osakonna seltsiõhtul tutvustasid Deivil Tserp ja siinkirjutaja möödunud aasta novembris ilmunud „Eesti ujumise lugu“. Raamatu 520 leheküljelt saab lugeda portreelugusid ujujatest ja treeneritest, kelle panus meie ujumisspordi arengusse on olnud märkimisväärne. Samuti on kirjutatud veepallist, tali- ja pikamaaujumistest, meisterujumisest ning edukamatest ujumisklubidest. Mahukas statistikaosas on kajastatud ujumise rahvusvaheliste tiitlivõistluste, ka mastersujumise ning NSV Liidu meistrivõistluste medalivõidud, toodud kuldujulate ja meistersportlaste nimed. Kirja on pandud poole sajandi jooksul peetud traditsioonilise Noorte Hääle karikavõistluste eriauhinnavõitjad. Samuti on avaldatud nimekiri Eesti ujumise juhtidest läbi aegade.

Ümber laua (vasakult) Rein Järva, Deivil Tserp, Toivo Viilep, Viive Reesar, Erlend Teemägi ja Heldur Tuulemäe

Raamatu peatoimetaja Deivil Tserp: „Kui me peaaegu 20-liikmelise kirjutajatetiimiga tööd alustasime, seadsime endale eesmärgi vaadata numbrit ja säravate saavutuste taha. Nii mõnigi kord olid intervjueeritavate väljaütlemised jahmatamapanevalt otsekohesed, paljud endised sportlased pajatasid karmidest üleelamistest verd tarretama panevaid lugusid, mida nad pole meediale rääkinud. Tegelikult võib (ujumise) ajaloo talletamist võrrelda mosaiigi ladumisega üksikutest kildudest – mõlemad tegevused on piisavalt keerulised ja iial ei tea, milliseks kujuneb lõpptulemus. Ajaloos saab üht ja sama sündmust näha väga erinevalt ning seda võib paiguti täheldada ka raamatus. Demokraatlikus

ühiskonna üks toimimisasutus on sõnavabadus. Meie ei tsenseerinud kedagi, aga kõigil oli võimalik oma looga enne trükkminekut tutvuda, proteste ei esitatud. Alustasime Richard-Aleksander Tisveltist, kelle kordaminekut jäid 20. sajandi algusesse, lõpetasime Kregor Zirkiga, kes peaks suuri tegusid tegema lähitulevikus. Raamatus on 75 peatükki, millest igaüks pakub avastamisrõõmu.“

Rõõm on tõdeda, et raamatu koostamisele aitas kaasa arvukalt endisi ujujaid ja treenereid: Gunnar Press, Mati Eliste, Mait Riisman, Helle-Iris Michelson, Enn Lepik, Kalle Liivamägi, Tõnu Meijel, Mai Laas-Paris, Mare Vierland, Nonna Sarana, Liina Laul, Karol Kovanen, Toivo Viilep ning ajakirjanikud Deivil Tserp, Aet Süvari ja Ats Kuldkepp. Juba töö alustamisel seadsime eesmärgiks mitte venitada raamatu valmimisega. Selleks tehti üheksa pingelise kuu jooksul intervjuusid ujujate ja treeneritega Eestimaal, kui ka nendega, kes elavad välismaal, seda Skype'i vahendusel. Samuti koguti ujumisasalast materjali raamatukogudest, uuriti arhiivides ja spordimuuseumis ning otsiti pildimaterjali erakogudest. Raamatus on 348 fotot, sh unikaalne foto Aurburni ülikooli naisujujate, kelle seas ka Jana Kolukanova, kohtumisest USA presidendi George Walker Bushiga ning pilt, kus Martti Aljand ja Martin Liivamägi on koos olümpiavõitja Michael Phelpsiga.

Nii valmis ujumisraamat, kus räägitud lugude kaudu sai matkatud läbi Eesti ujumise ajaloo: kiigatud telgitagustesse, vaadeldes olukorda läbi inimeste isikliku prisma.

Kuulajad kohvikusaalis on leidnud endale mugava istumispaiga

AIME TOBI ESINES SELTSIPÄEVAL

Marje Aavoja

Korvpalliveteran, endine Eesti naiste korvpallikoondise põhimängija (1951–1963), üks paremaid mängijaid üldse läbi aegade – Aime Tobi (Kraus) esines ettekandega ESAS seltsipäeval 1. veebruaril Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis Tartus.

Aime Tobi (*pildil*) sündis 1932. aastal Tartus, käis siin ka koolis. Tema lapsepõlv sattus karmi sõjaaega. Venelaste lennukipommid süütasid elumaja Tartus Lootuse tänavas ja hetkega oldi peavarjuta. Mängis ta ühe teise lapsega Emajõe luhal Supilinna kandis, kui lendur sooritas madallendu ja nende kahe lapse elu rippus juuksekarva otsas.

Kuidas Aime sattus üldse spordi juurde? Oli aasta 1950. Aime astus sõbratari õhutusel Tartu Riikliku Ülikooli ajaloo-keeleteaduskonda ajaloo erialale. Sisse saada oli väga raske, vaatamata sellele, et vastu võeti 50 üliõpilast. Septembrikuus hakkas 18-aastane noor tudeng vaatama, mida teha vabal ajal. Muidugi oli see sport! Kuid milline? Aime läks ülikooli peahoonesse oma tunniplaani vaatama, aga seal olid kirjas ka fakultatiivsed kehalise kasvatuse tunnid. Aime: “Nii. Läksin Erich Kübarsepa võrkpallitreanni Viljandi tänava võimlasse. Tundus igav. Läksin Tamme staadionile Vilma Jürisma kergejõustikutreanni. Tema hakkas mulle seletama, kuidas toimub hoojooks ja äratõuge kaugushüppes. Ei ahvatlenud seegi. Käisin ka Aleksander Rünga võrkpallitreannis Kingissepa 19 võimlas. Seal keegi mulle ütles, et Naaritsal on siinsamas trennid. Läksin vaatama, ja siis... Seal hakkas kõik mulle kohe meeldima. Naaritsa emotsionaalsus mõjus rabavalt. Ta ise elas kaasa, tema harjutused polnud kunagi tüütud. Tema jutt oli võrratu. Kui trennis mängu tegime, kisas ta üle välja, nagu oleks käinud võitlus elu ja surma peale!”

Kui Aime abiellus ja tal sündis poeg, praegu tuntud korvpallikomissar Andres Tobi, viis elutee ta Tallinna. Ta sai tööd spordiajakirjanikuna ajakirja Kehakultuur juures. Lisaks sellele oli teda seitsmekümnendail näha väga tihti televiisoris lauakohtunikuna, kui toimusid meeste üleliiduliste meistrivõistluste ülekanded (kus hiilgas legendaarne Aleksei Tammiste Tallinna Kalevi rivistuses) Kalevi spordihallist.

Lahke ja südamluk, nooruslik ja vitaalne – selline on spordiveteran Aime Tobi. Täname ja soovime indu, jaksu ja jõudu elulooraamatu kirjutamiseks iseendast!

ILMUS JUUBELIHÕNGULINE SPORDI AASTARAAMAT

Daimar Lell

6. veebruaril esitleti Tallinnas, Tere Tennisekeskuses trükisooja väljaannet „Eesti spordi aastaraamat 2017“. Ühtlasi tähistati eestikeelse sporditeaberaamatu 100. sünnipäeva ning anti üle kultuuriministri tänukirjad aastaraamatu teenekamatele kaastöölistele.

Toivo Kivimets rääkimas 100-aastasest aastaraamatust ja Toomas Tõnise koos kultuuriministeeriumi spordiosakonna töötaja Malle Englasega jagamas tänukirju teenekamatele traditsiooni hoidjatele

Seekordses 640-leheküljelises aastaraamatus kajastatakse traditsiooniliselt täiskasvanute, juunioride ja noorte Eesti meistri-, karika- ja maavõistlusi ning sõpruskohtumisi kokku 65 spordialal. Aastaringi rubriigis on kronoloogiliselt ritta seatud spordiaasta tähtsündmused, samuti Eesti Olümpiakomitee, kultuuriministeeriumi ja spordialaliitude tähtsamad ettevõtmised. Saja aasta möödumise puhul esimesest spordi aastatrükisest leiab seekordsest raamatust ka

Eesti aasta sportlase valikute esikolmikud alates aastast 1930. Aastaraamatu koostamise põhiraskust kandsid Toivo Kivimets, Aare Oja ja Matis Song.

Spordikoolituse- ja Teabe Sihtasutuse juhatuse liikme Toomas Tõnise sõnul on spordi aastaraamatute väljaandmine kujunenud oluliseks traditsiooniks. „Rõõm on tõdeda, et juba 100 aastat on Eesti spordivaldkonna tulemused, saavutused ja silmapaistvamad sportlased jäädvustatud raamatukaante vahele. Raamat jääb kestma – võtad kätte, uurid, loed ja meenutad,“ sõnas Tõnise.

Aastaraamatu toimetaja Toivo Kivimetsa sõnul möödub aastaraamatu nimetuse alla sobiva esimese trükise ilmumisest küll sada aastat, kuid kui kõik

aegade jooksul aastaraamatu sisu ja vormi kandnud väljaanded ritta seada, on tänavune raamat järjekorras 85. „Aastate jooksul on andmete kirjapanemisel olnud palju abikäsi. Aastaraamatu kauaaegsetest kaastöölised on endiselt rivis Erlend Teemägi, kelle nimi oli toimetajana kirjas juba 1952. aastal ilmunud „Kehakultuurlase käsiraamatus,“ rääkis Kivimets. Spordiajaloo seltsi üks teenekamaid ning tegusamaid liikmeid Erlend Teemägi oli ka üks 27st kaastöölisest-abilisest, kes kultuuriministri tänukirja pälvis. Lisaks talle oli tänatute seas veel hulgaliselt seltsi liikmeid – Valter Lenk, Merike Rõtova, Enn Mainla, Rein Järva jt, kes aastaraamatute traditsiooni on omapoolse panusega läbi aastate elus hoidnud.

Eesti spordi aastaraamatute teerajajaks on Johannes Villemsoni ja Jüri Lossmani koostatud „1. Eesti Spordi Kalender 1917–1918“, mis ilmus 1917. aasta kevadel. Augustis 1917 kirjutas ajaleht Postimees sportliku kalendri ilmumise puhul: „See on esimene sarnane raamatukene, kus ülevaadet pakutakse aastase spordi tegevuse ja kordaminekute kohta. Spordiarmastajad võivad siit korraliku ülevaate uisutamise ja kergeatleetika rekordite kohta leida. Iseäraldi on ära tähendatud maailmarekordid ja üksikriiklised rekordid; niisamasuguse eraldi pildi saame ka Eestimaa ja Soome kohta. Ülevaatlikult on juhatust antud ka võistluste korraldamiseks. Korralikult on välja töötatud määrused kergejõustiku jaoks ja valvekomisjoni või kohtunikkude kohustused ühes võistluste seadustega. Lõpus seisab ka punktiarvamise tabel, mis spordimeestele õige tarvilik. Spordiarmastajatele peaks see esimene katse õige palju huvitavat pakkuma.“

Tänavuse aastaraamatu koostajad ise on sporditeaberaamatu sajandi kokku võtnud järgmiselt: „Kui tulevased olümpiamehed Jüri Lossman ja Johannes Villemson märtsis 1917 Eestimaa Spordiseltsi Kalev kulu ja kirjadega 52-

leheküljelise „1. Eesti Spordi Kalender 1917–1918“ üllitasid, ei osanud nad kindlasti arvata, et sellest saab sajandivanune traditsioon. Esimesele, spordisündmuste kõrval ka rohkelt tulemusi, rekordiparandusi, edetabeleid ning kergejõustiku võistlusmääruseid mahutanud trükisele tuli 1925. aastani kaheksa „kalendrit“ lisaks. Ajavahemikus 1927–1940 Eesti Spordi Keskliidu ametliku väljaandena ilmunud 14 „Eesti Kehakultuuri Aastaraamatut“ annavad ülevaatliku pildi Eesti Vabariigi spordiliikumise kujunemisest ja arengust. Lisaks eelpool nimetatud kahele Eesti spordi suurkujule toimetasid sõjaeelseid raamatuid veel Harald Tammer ja Albert Luht.

1940. aastal katkes aastaraamatute väljaandmine tervelt kaheksaks aastaks, kuni 1948 ilmus spordiajakirjanik Aadu Adari poolt toimetatud „Kehakultuurlase käsiraamat“. Ajastule kohaselt pidi trükis nüüd mahutama ka kohustuslikke ideoloogilisi peatükke, kuid põhiosas sisaldas ikkagi 1947. aasta tulemusi, rekordeid ja edetabeleid. Lisaks nimetatule ilmus mitteregulaarselt veel neli eriilmelist kehakultuurlase aasta- või käsiraamatut (1949, 1950, 1952, 1953), koostajateks Georg Tiits ning kahe viimase puhul meie hilisem tunnustatud spordistatistik Juhan Mandre.

1956. aastast algas väikeseseformaadilise „Kehakultuurlase aastaraamatu“ uus ajajärk. 1974. aastani ilmus järjepidevalt ja korrapäraselt 19 teatmeteost. Spordiajakirjanikest ja -ametnikest kujunenud autorkonna tegevust suunasid raamatu üldkoostajatena erinevail aastail Valter Lenk, Juhan Mandre, Edgar-Jaan Rimmel, Otto Spitz, Anatoli Org, Eugen Below ja Hans Alekõrs.

Siis tuli tõrge. Järjepidevus katkes neljaks aastaks, kuni 1979. aastal ilmus Juhan Maidlo (*pildil*) üldkoostamisel tagantjärele ühtede kaante vahel kolme aasta tulemusi mahutanud „Spordi aastaraamat 1975–1977“. Praktilistel kaalutlustel muutus ka raamatu formaat. Hiljem on viis korda (1978–79, 1984–85, 1988–89, 1990–91 ja 1992–93) üheks raamatuks saanud kahe aasta tulemused. 1993. aastal ilmunud aastate 1988 ja 1989 kokkuvõte ilmus esimest korda „Eesti spordi aastaraamatu“ (ESAR) nime all.

Kuni 1988. aastani jäi üldkoostajaks Juhan Maidlo. 1988–1991 oli raamatu juures ametis veelkord Juhan Mandre. 1992. aastast haaras teatepulga taas Maidlo, kelle toimetamisel muutus raamat aasta-aastalt sisukamaks ja ka illustreeritud teoseks ning hakkas 1997. aastast taas ilmuma kõvakaanelisena. Aasta varem asendati tulemuste edastamisel seni normiks olnud eesnime esitähht eesnimega.

Kõrgesse ikka jõudnud Maidlo tegutses 2008. aastani, pärast teda koondas sporditulemuste infovoo kahel aastaks raamatuks Sirje Lund. 2011. aastal võttis

ESARi koostamise üle Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutuse meeskond. Raamatu materjali hakati koguma aastaringselt Eesti spordi digitaalsesse andmebaasi (sport24.ee), mille algataja ja eestvedaja on algusest peale olnud Veiko Ulp. Tänavune raamat on sihtasutuse meeskonnalt seitsmes (kõigil kordadel on kaasa löönud Toivo Kivimets, Aare Oja ja Matis Song), kuid endiselt saavad koostajad vajadusel hääd nõu ja tuge vanadelt tegijatelt.

Hindamatut tööd saja aasta jooksul paratamatult tekkinud valgete laikude kustutamisel on teinud Eesti Spordiajaloo Selts oma esimehe Enn Mainla ning liikmete Rein Järva, Erlend Teemägi (aastaraamatutega seotud aastast 1952!) ja nüüdseks juba manalamehe Juhan Maidlo eestvedamisel. Ilmunud on kolm koguteost aastate 1918–1940, 1940–1949 ja 1950–1955 kohta. Tänu nimetatud kolmele raamatule on lõviosa Eesti sporditulemuste ajaloolisest kogumist nüüd kättesaadav huviliste laiale ringile.“

TALLINNA OSAKONNAL OLI KÜLAS OLÜMPIAMEES JÜRI TAMM *Jaan Roomets*

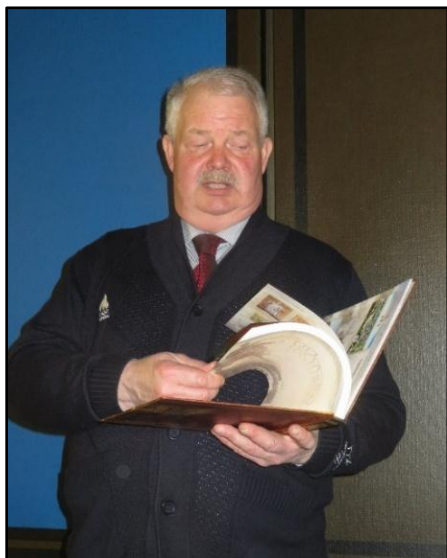
Veebruarikuu 20. päeval oli Tallinna osakonna seltsiõhtu külaliseks kahekordne olümpiapronks Jüri Tamm.

Rein Järva lausumas sissejuhatavaid sõnu Jüri Tamme esinemisele

Jüri alustas spordiga tegelemist Pärnus oma isa ja 1972. aastast Ando Palginõmme õhutusel. Vasaratreeningud said tõsisema hoo teener Tõnis Luku

õpilasena. 1975 otsustas ta minna õppima Kiievi Kehakultuuri Instituuti, et jätkata vasaraheite treenimist maailma tippspetsialisi Anatoli Bontartšuki juhendamisel. Selle otsuse õigsuse kinnituseks on Jüril ette näidata kaks olümpiapronksi, üks 1980. aastast Moskvast ja teine 1988. aastast Soulist. Medaleid on ta kogunud ka MM-ilt, MK-lt, EK-lt, universiaadidelt ja NSVL meistrivõistlustelt. Sportliku karjääri üks tipphetki oli ka 1980. aastal maailmarekordi püstitamine, olgugi et rekordimanik sai ta olla ainult parkümmend minutit, enne kui samal võistlusel mõned katsed hiljem Juri Sedõhh selle ületas.

Jüri Tamm tutvustamas Venemaa I olümpiaadi 100. aastapäeva puhul 2013 Kiievis ilmunud raamatut ja pärast Erlend Teemäe haardes

Ta on kuulunud EOK juhtkonda alates 2000-st aastast. Nüüd on ta EOK asepresident. Ta on käinud 15-nel olümpial. Viimati Lõuna-Koreas PyeongChangis EOK esindajana.

Õhtu lõpetuseks ulatas Jüri Tamm rariteetse väljaande Rein Järvale ja vastu sai seltsi viimase aastaraamatu ning Viive Reesarelt lilled

Ajalooseltsi liikmed esitasid mitmeid küsmusi nii Eesti kui ka rahvuvahelise olümpialiikumise kohta. Ka viimase Pyoengchangi taliolümpia olude ja transpordi korralduse kohta rääkis Jüri huvitavaid asju. Kriitilisi märkusi tegi ta tänapäeva spordivõistluste korraldajate aadressil, kes võitjatele enamasti jagavad Hiinast pärinevaid masstoodangu karikaid, vaevumata hankima midagi algupärast.

Jüri Tamme asjalik esinemine meeldis ajalooseltsi liikmetele.

100-AASTASE EESTI TALISPORDIMAAILM

Vabariigi 100. sünnipäeva eel avanes Otepääl Eesti Talispordimuuseumis võimalus osa saada väiksest ajarännakust 100-aastase Eesti talispordimaailma.

Näitusel saab näha harukordseid luu-uiske. Samuti on välja pandud lumeking ehk lumerääts, mida kasutati lumel kõndimiseks, toleaeagsed suusasaapad ehk pleksid ning palju muud talispordiga seotud esemeid aegade tagant ja kuulda, kuidas talisport Eestis sajand tagasi alguse sai.

MAI LUIK PUHUS SUUSAJUTTU

1. märtsi seltsipäeval lootsime küll kuulda värsked olümpiamuljeid Lõuna-Koreast, aga lumi veel maas ja võistlushooaeg jätkub. Seepärast jäid uuemad suusauudised seekord kuulumata ja tuli pöörduda vana hea ajaloo radadele. Niisiis oligi sellel päeval rahva ees juba esimesest Tartu Maratonist osa võtnud, Eesti meistri-võistlustelt medaleid kogunud, hiljem spordikoolis noortele suusatarkusi jaganud Mai Luik (*pidil*).

Mai alustas meenutustega kooliajast Tapal, kust aktiivsel spoditüdrukul tuli mitmeid alasid harrastada ja suusadki libisesid päris kenasti. Kui ta ülikoolis ajalooteaduskonnas õpinguid alustas, siis toleaeagse nõude järgi pidi

iga tudeng mingi spordialaga tegelema, kui just ei tahtnud üldrühmas oma kehalise kasvatuse arvestuseni jõuda. Nii sattuski Mai juba tuttava suusatamise juurde Erna ja Herbert Abeli rühma. Nõudlikud treenerid ja toredad treeningkaaslased mõjusid innustavalt ja varsti oli seda ka tulemustest näha. Eks seepärast ta suusatamise juurde jäigi ja kuigi ajalooõpetaja diplom käes, jäi see kooliõpetaja karjäär lühikeseks. Töö kõrvalt astus ta veel taotlema teist kõrgharidust astudes kehakultuuri-teaduskonda.

Kehakultuur ongi teda saatnud kogu elu ja seda teistelegi edasi andnud. Ta on olnud Tartu LNSK treener ja paarkümmend aastat Kalevi Tartu Spordikooli direktor, hiljem töötanud seitse aastat spordimuuseumis. Muidugi ei katkenud ka suhted oma treenerite Abelitega ja austus nende vastu sai väljenduse koostatud trükise „Erna ja Herbert Abel – suusatamine läbi elu“ näol.

PYEONGCHANG 2018

17. märtsil avati Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis PyeongChangi taliolümpiamängude näitus, kus saab näha värskelt olümpiamängudelt saabunud põnevaid esemeid alates olümpiatõrvikust ja lõpetades meie parimana 4. kohaga naasnud kiiruisutaja Saskia Alusalu varustusega.

Näitusel on muuhulgas võimalus soovijail proovida Adaverest kohale toodud uisutajate treenimiseks kasutatavat libelauda. Samal laual on uisusammu treeninud nii Saskia Alusalu kui Marten Liiv. Vaatamiseks on ka Saskia Alusalu enda disainitud Eesti koondise võistluskombe ja Gangneumi jääareenilt pärinev rajatähis. Näituse üheks suurimaks rariteediks on kahtlemata meeste jäähokifinaali litter koos finaalis osalenud Saksamaa ja Venemaa olümpiakoondiste kaptenite autogrammidega.

Eksponeeritud esemed kajastavad PyeongChangis osalenud eestlaste tegemisi erinevates rollides – sportlasena, treenerina, vabatahtlikuna, meediaesindajana, olümpiadelegatsiooni liikmena ja pealtvaatajana.

Lisaks saab näitusele ülesseatud ekraanil näha jaanuarikuus aset leidnud joonistusvõistlusele "Minu olümpia" laekunud enam kui 1500 lapse võistlustöid.

Taliolümpiale tagasivaatava näituse valmimisse andsid oma panuse meie olümpiaatleedid, EOK ja Eesti Meedia. Näituse kuraatoriks on Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi programmispecialist Rait Männik.

STATISTIKA ENTUSIASTIDELE *Aarand Roos*

ESAS Tallinna osakonna rahvas kogunes hästi lumerohkel kevadisel pööripäeval 20. märtsil oma igakuisele klubiõhtule.

*Rein Järva (püsti) avamas arutelu, kuulama valmistuvad (istuvad vasakult)
Toivo Viilep, Aarand Roos, Anne Tamm ja Toomas Berendsen*

Meie mõtted keerlesid aga kergejõustiku statistika ümber, nagu seda kajastavad kuni saja-aastased tabelid, millest ju ESAS-i liikmeskond väga lugu peab, aga tänapäeva ajakirjanduses hoopis harva näeb. Aktsiooni „Eesti 100“ raames on meie ainekik igatahes täiesti asjakohane. Selle eest hoolitses Erlend Teemägi, kuid temaga jagas õhtujuttu külaline Priit Tänäva, kes oli paljudele liikmetele uus tutvus. Rääkimata sellest, missugust materjali tema on jõudnud läbi sõeluda.

Kui Teemäe ettekanne keskendus kergejõustiku käekäigule riiklikul tasandil, siis Tänäva oma keskendus indiviidide saavutustele. Statistikat võib

esitada väga mitut moodi, lugedes kokku tiitlivõistlustel saadud medaleid, maailmarekordite arvu või nende kestvust, sportlase kümme keskmist tulemust, sportlase vanus ja vastupidavus jne. Ja päris numbrite kõrval võib võtta kasutusele protsendid ühe või teise nähtuse võrdlemisel teistega.

Omal ajal nentis Jakob Hurt, et suureks võib Eesti rahvas saada vaid vaimsalt. Aga milline on lugu füüsilisest küljest? Ükskõik mis statistikat me analüüsim, selgub, et spordis oleme küllaltki suur ja vägev jõud. Kui võtame arvesse medalid ja rekordid, nii öelda üks ühele, siis on Eesti igati arvestatav spordiriik. Ja kui peaks mingil alal vastu vaatama ähmasem pilt, annab seda korrigeerida, kui võtame appi meie tagasihoidliku rahvaarvu. Nendel spordialadel, milles oleme otsustanud jõudu proovida, ei ole meil tõesti põhjust häbeneda; heaks näiteks meie vähesed, kuid edukad kiiruisutajad.

Ühes kategoorias kohtame õhtu mõlemat härrasmeest – Eesti esindajatena ATFS-is (Association of Track and Field Statisticians), kus liikmeteks on olnud Reino Sepp, Eugen Piisang, Erlend Teemägi, Leo Heinla, Ants Teder ja Priit Tänava. Selle organisatsiooni kaudu on Eesti nimi kandunud kaugele ja liikmete vaheline korrespondents on viimase poolsajandi jooksul olnud vilgas.

Eesti esimeste olümpia-kuulutajate au kuulub Leopold Tõnsonile ja Johannes Villemsonile, esimesed tabelid esitas mõõdupuuks Aadu Adari. Juba ainus pilguheit nendele kinnitab väidet. Mõelda vaid, et sada aastat tagasi kuulus enamik Tsaari-Venemaa rekordeid eestlastele. Ja 1940. aastast, kui okupantide võimud olid välja praakinud mitme eestlase püstitatud tipptulemuse, jätkus neid ikkagi ametlikult statistika jaoks kuni võimud olid sunnitud oma ideoloogilist rekordipoliitikat revideerima.

Peatusime ka kergejõustiku maavõistluste ja linnamatšide tähtsuse juures N Liidu okupatsiooni aastakümnetel, sest nende kaudu saime oma võimeid võrrelda naabermaadega, teiseks olid need hea võimalus kontaktide loomiseks.

Tallinnas olid seekord mitmesugused ajaloolised tabelid projekteeritud seinale, samuti Priit Tänava kokkuvõtlikud ülevaated. Saalist jõuti kommenteerida, et statistika ise on asja selgroog, aga jutt on liha. „Äratust“ spordistatistika vastu oli Tänava saanud Bob Beamoni imelisest kaugushüppe maailmarekordist ja esimeseks lemmikobjektiks olid tal kaugushüppe tulemused. Seejärel ta innustus kettaheitest ja meiegi võime tunnistada, kui hõlpus on vaimustuda Gerd Kanteri isikust ja tegemistest. „Klubiruumi“ seinale jäi kauaks ajaks nähtavaks tabel vägilastest, kes heitnud ketast üle 70 m. Et Aleknaal on rekordiline arv ja Gerd püsib uhkelt teisel kohal, arvasime kõik teadvat, aga et Robert Harting jääb pingereas vaid kümnendaks kahe sellise „täispika“ heitega, oli uudiseks. Seepärast taheti üle-ja-üle kuulda loengupidaja kinnitust, et jah, nii see on. Tiitlivõistluste medaleid on aga kõige rohkem just Kanteril. 60 m heiteid mahub registrite taha niisugusel hulgal, et lööb lausa pahvuks – tegemist on lausa viiekohalise arvuga! Rein Järva avaldas arvamuse, et statistikat rikuvad tegelikult need atleedid, kes pärast pisut viletsamat heidet astuvad meelega üle ja seega nullivad tegelikkuse ära; säärane komme muutub üha üldisemaks ...

Küsimuste üle mõtlikud esinejad Erlend Teemägi ja Priit Tänava esiplaanil, tagapool kuulavad Viive Reesar ja Rein Järva

Võib arvata, et meile, kes me oleme alustanud statistika kogumist pliiatsiga ja seejärel kirjutusmasina ja kserokoopiatega, olime lummatud elektroonilise andmebaasi tohutust mahust. Vastusena korduvatele päringutele kinnitas Tänava, et tema ingliskeelne materjal on igapähele avatud ja kättesaadav koduleheküljelt <https://throwingstats.com>.

ESOM ALUSTAS SARJAGA - TAGASIVAATE NELJAPÄEVAD

Uue üritustesarja „Tagasivaate neljapäev“ raames räägivad spordimuuseumi ajaloolased põnevatel spordilugu puudutavatel teemadel ning sealjuures näitavad esemeid, mis antud teemaga tihedalt seotud. Seega on spordimuuseumis on neljapäeviti võimalus saada osa eksklusiivsetest ajaloorännakutest, kus külastajad saavad lähemalt tutvuda ühe kindla teema või isikuga seotud väljapanekuga. Eriliseks teebki umbes 45 minutit toimuva jalutuskäigu see, et lisaks muuseumi püsiekspositsiooni vitriinides leiduvale tuuakse külastajate ette esemeid, mis igapäevaselt väljapanekutel pole ja tavakülastaja ei näe. Ja seda koos erinevate lugudega isikutest ja ajastutest.

Hooaega alustas spordimuuseumi peavarahoidja Kaarel Antons 22. märtsil teemaga „Üks sportlane – kaks maailma“, kus käsitlemist leidis aeg peale II maailmasõda, kui võistlusreisid viisid Eesti tippSPORTlasi võrreldes tavainimestega kordades rohkem teistesse riikidesse. Arutleti, milline võis raudse eesriide taha jõudnud atleedist eestlasele paista sealne spordiga seonduv. Vaadati spordimuuseumi püsinäitusel ja hoidlas näiteid sotsialismimaade

spordisuurüritustelt ning võrreldi neid siis harvemate näidetega lääne võistlussüsteemi kajastustest.

Nädal hiljem, 29. märtsil võõrustas huvilisi spordimuuseumi teadur Kalle Voolaid, kes meenutas osalemist Antwerpeni olümpiamängudel, mis oli 1920. aastal, noort Eesti riiki silmas pidades, tähelepanuväärne sündmus. Ta kirjeldas seikluslikku Antwerpenisse sõitu läbi Eesti delegatsiooni vaatevinkli, nende murede ja rõõmude ning majandusliku kitsikuse. Kuidas reisiti koos soomlastega, kuidas asjad Antwerpenis kulgesid, kuidas Eesti sportlastel läks jne. Külastajad said näha Alfred Neulandi kulda ja teisi spordimuuseumi kogus olevaid Antwerpeni OMiga seotud esemeid.

Muuseumisse kogutu annab ainet paljudeks lugudeks erinevatel teemadel ja põnevat avastamist jätkub. „Tagasisivaate neljapäev“ leiab aset Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis igal neljapäeval (jälgi reklaami www.spordimuuseum.ee) kell 17.15–18.00. Üritusel kehtib eripilet 2€.

PANE TÄHELE!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel **5 eurot**). Eelmise aasta novembrikuu üldkogu otsusel on nüüd **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad**. Liikmemaksu vabastus kehtib muidugi endiselt ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatutel keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on sama – **2 eurot**.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (6770829, 59196767).

Täname õige(aegselt) liikmemaksu tasumise eest!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu
Seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESAS ja ESOM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Enn Mainla ja Jaan Roomets**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 85
koostas ja toimetas Enn Mainla**